Utlåtande 2013:160 RIV (Dnr 303- 1876/2012)

Minskad köttkonsumtion och mer ekologisk mat i syfte att minska stadens klimat- och miljöpåverkan

Motion (2012:75) av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP)

Kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:75) av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) om ”Minskad köttkonsumtion och mer ekologisk mat i syfte att minska stadens klimat- och miljöpåverkan” anses besvarad med vad som anförs i utlåtandet.

Föredragande borgarrådet Lotta Edholm anför följande.

Ärendet

Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) föreslår i motion (2012:75) bland annat att stadens förskolor och skolor ska öka andelen vegetarisk kost som serveras och samtidigt minska andelen kött. De föreslår även att staden ska öka andelen ekologiska livsmedel i förskola och skola.

Motionärerna beskriver i sin motion livsmedelsproduktionens klimatutsläpp i Sverige.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Svenska naturskyddsföreningen, Greenpeace Sverige och Världsnaturfonden (WWF).

Svenska naturskyddsföreningen, Greenpeace Sverige och Världsnaturfonden (WWF) har valt att inte besvara remissen.

Stadsledningskontoret bedömer att stadens verksamheter är mycket medvetna om livsmedelsproduktionens påverkan på klimatutsläpp.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden anser att man inte ska låsa sig vid ett beslut om en vegetarisk dag i veckan utan att man istället bör verka för att minska hela veckomenyns klimatpåverkan.

Utbildningsnämnden anser att det inte behövs en ytterligare plan eller en vegetarisk dag per vecka.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd anser att ledningspersonal och matansvariga medarbetare vid nämndens verksamheter i Rinkeby-Kista är väl medvetna om den påverkan livsmedelsproduktion har på klimat-, miljö-, hälso- och ekonomifrågor.

Skärholmens stadsdelsnämnd har redan idag en vegetarisk rätt per vecka på sina förskolor.

Älvsjö stadsdelsnämnd ställer sig i grunden positiv till motionens intentioner.

Mina synpunkter

Stadens miljöprogram utgör ryggraden i stadens klimat- och miljöarbete. Utifrån miljöprogrammet ska samtliga nämnder och styrelser klarlägga sin egen miljöpåverkan och beskriva åtgärder för att minska densamma i en miljöhandlingsplan. Den 29 september i år antogs utbildningsnämndens handlingsplan, som beskriver de åtaganden och aktiviteter, som ska tillse att nämndens mål om att aktivt bidra till en hållbar livsmiljö uppnås. Strategin vävs även in i undervisningen på skolorna för att synliggöra betydelsen av det personliga ansvaret för vår gemensamma livsmiljö och hälsa.

I strategin slås bland annat fast att andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent och för att stödja skolorna i upphandlingar och avrop har en guide tagits fram – *”Handla ekologiskt – En guide till hur Miljöprogrammets mål om ekologiska livsmedel ska nås.”* Miljöhandlingsplanen ställer även krav på en miljöeffektiv avfallshantering.

Bra skolmat är en förutsättning för att alla elever ska orka göra bra ifrån sig under hela skoldagen. För att säkerställa att skollunchen håller hög kvalitet antog utbildningsnämnden år 2012 riktlinjer för skolmaten – *”Riktlinjer för skolmåltider i de kommunala grundskolorna.”* Det var första gången som riktlinjer tagits fram kring skolmåltiden och det var ett sätt för nämnden att betona hur viktig skolmaten är. Förutom den grundutbildning som alla som

jobbar med skolmaten ska ha finns även möjligheter till ytterligare kompetensutveckling, för såväl kökschefer, kockar och skolköksbiträden, inom näringslära, matlagning, miljö, hälsa, service och bemötande. En sådan utbildningssatsning – *”Skolmat i världsklass”* – har nu pågått i två års tid. Hittills har omkring 200 personer deltagit i utbildningen, omkring 40 procent av de köksanställda.

Under år 2013 har vidare ett större miljöprojekt påbörjats inom grundskolan, som syftar till att lyfta delar av miljöfrågan där minskat svinn, ökad andel vegetabilier och ökad användning av ekologiska produkter är några fokusområden.

Ett tiotal pilotskolor ingår i projektet och dessa skolor ska visa vägen för övriga skolor i staden. Målet är att pilotskolorna minst ska nå stadens mål för ekologiska inköp, väcka ett intresse för miljöfrågor bland elever och personal, skapa attraktiva vegetariska rätter och minska mängden matsvinn med minst 10 %. Skolorna kommer att genomgå utbildningar inom miljö och ekologi och få vägledning i hur de ska bli mer miljömedvetna och få redskap och handledning för att tillämpa detta i praktiken.

Som synes pågår redan en hel del arbete för att minska stadens klimat- och miljöpåverkan inom stadens skolor, och remissinstanserna visar att så även är fallet för stadens förskolor. Stockholms stad har ambitiösa miljömål och för en ansvarsfull miljöpolitik. Det ska vi fortsätta med.

Bilagor

1. Reservationer m.m.
2. Motion (2012:75) av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) om ”Minskad köttkonsumtion och mer ekologisk mat i syfte att minska stadens klimat- och miljöpåverkan”.

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige besluta

1. Att bifalla motionen
2. Att de totala inköpen av kött till stadens förskolor och skolor ska ha minskat med 20 procent för helåret 2014, jämfört med år 2011
3. Att därutöver anföra följande

Motionen handlar om matens klimatpåverkan - men också om andra miljöaspekter. Den svenska köttkonsumtionen leder till miljöbelastning både i Sverige och i andra delar av världen. Globalt har köttproduktionen ännu större klimatpåverkan än transportsektorn.

Vi anser att stadens förskolor och skolor, i samråd med eleverna, ska vidta aktiva åtgärder för att minska sin köttkonsumtion, exempelvis genom införande av en vegetarisk dag per vecka. Målet bör vara att de totala inköpen av kött till stadens förskolor och skolor ska ha minskat med 20 procent för helåret 2014, jämfört med år 2011. Det är också viktigt att staden följer upp konsumtionen av kött och fisk och även andelen vegetabilier som serveras i stadens skolor och förskolor. En åtgärdsplan för hur matsvinnet ska minska bör utarbetas. Detta kan gärna kompletteras med andra åtgärder för att minska hela veckomenyns klimat- och miljöpåverkan. Stockholm bör initiera ett samarbete med SIK, branschforskningsinstitutet för livsmedel, om klimatsmarta luncher, enligt den modell som Malmö stad arbetar efter.

Vi anser att andelen ekologiska livsmedel i stadens verksamheter ska ha ökat till 50 procent vid utgången av 2015. Det är uppenbart att den borgerliga majoriteten i Stockholms stad inte tar klimat- och miljöproblemen på tillräckligt stort allvar. Målet 25 procent ekologiska livsmedel är för lågt och det är dessutom långt ifrån att uppnås inom Utbildningsförvaltningens verksamheter. Där uppgår andelen ekologiska livsmedel endast till 12,3 procent, enligt stadens interna ledningssystem (ILS) för tertial två 2013.

Mätbara och tidsatta mål motiverar och kan öka effektiviteten för de pilotprojekt som omnämns i motionssvaret. De kan öka incitamenten för att sprida och ta del av lyckade resultat från pilotprojekt. Uppföljningen av högt ställda miljömål kan höja statusen och tjäna som en påminnelse om att ta frågan om matens miljöpåverkan på allvar.

Särskilt uttalande gjordes av borgarrådet Karin Wanngård (S) enligt följande.

Socialdemokraterna ser gärna att fler skolor och andra delar av stadens verksamheter serverar vegetarisk mat, det är positivt både för att barnen får en mer varierad, klimatsmart och nyttig kost. Finns det ett intresse för detta så är det positivt, men det måste hanteras på respektive skola. Det viktigaste är att barnen äter näringsriktigt och att maten är tillagad så att barnen faktiskt äter ordentligt. Skolorna bör själva i stor utsträckning bestämma över sina matsedlar. Som politiker kan vi ge en inriktning när det gäller vilken mat som ska serveras, och där är det viktigt att inriktningen är att staden ska ha både socialt och klimatmässigt hållbara alternativ.

Kommunstyrelsen delar borgarrådsberedningens uppfattning och föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

Motion (2012:75) av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) om ”Minskad köttkonsumtion och mer ekologisk mat i syfte att minska stadens klimat- och miljöpåverkan” anses besvarad med vad som anförs i utlåtandet.

Stockholm den 13 november 2013

På kommunstyrelsens vägnar:
STEN NORDIN

Lotta Edholm

Ulrika Gunnarsson

Reservation anfördes av Stefan Nilsson och Daniel Helldén (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Ann-Margarethe Livh (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen föreslår att kommunfullmäktige beslutar följande.

1. Motion (2012:75) av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) om ”Minskad köttkonsumtion och mer ekologisk mat i syfte att minska stadens klimat- och miljöpåverkan” bifalles i huvudsak.
2. Dessutom vill jag framföra följande

Vänsterpartiet arbetar för att Stockholm ska bli en hållbar stad. Eftersom maten är en av de tre stora klimatbovarna – de andra är transporter och boende – är minskad köttkonsumtion och mer ekologisk mat enligt motionens intentioner helt i linje med vår klimat- och miljöpolitik.

För klimatet är det viktiga att köttkonsumtionen minskar. Hur det ska genomföras i praktiken finns det olika modeller för, och det kan förskolorna och skolorna bestämma i samråd med elever och föräldrar. Man kan till exempel ha en köttfri dag eller mer generellt minska köttkonsumtionen med 20 %. Det är i synnerhet kött från industriell nötboskapsuppfödning som bör undvikas, inte kött från djur som föds upp eller förekommer under så naturliga förhållanden som möjligt i Sverige. Även kött från vilt, ren och får liksom fisk har mycket liten negativ klimateffekt och produceras i många fall så att det gynnar biologisk mångfald.

När det gäller fisk vill vi framhålla att så länge den odlade fiskens föda är fångad på ett korrekt sätt och odlingen uppfyller gällande miljökrav kan den ur energiförbrukningssynpunkt vara fördelaktigare än vild fisk. När det gäller vegetabilier är det viktigt att välja de som har liten negativ total klimatpåverkan. Vi anser också att det alltid ska finnas tillgång till vegetarisk mat och i skolan även veganmåltider. Maten i skolan måste vara så god, nyttig och miljövänlig så att eleverna faktiskt äter den.

För andelen ekologisk mat har vänsterpartiet satt målet att det ska öka till minst 40 procent utifrån nya definitioner, vilket bör vara fullt möjligt att genomföra. Majoritetens mål om 25 procent är alldeles för lågt. Det är också angeläget att maten i förskolor, skolor, gruppboenden och äldreboenden lagas i tillagningskök på plats, och inte transporteras långa vägar i lastbilar.

Givetvis är det viktigt att målen som sätts upp är uppföljningsbara och att uppföljningen görs på ett så enkelt sätt som möjligt för verksamheterna. Staden bör ta fram en modell som inte ökar den administrativa belastningen och som stor upphandlare av livsmedel pressa priserna på ekologisk mat och begära att utbudet av ekologiska varor breddas.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Roger Mogert och Olle Burell (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) föreslår i motion (2012:75) att stadens förskolor och skolor ska öka andelen vegetarisk kost som serveras och samtidigt minska andelen kött. De föreslår även att staden ska öka andelen ekologiska livsmedel i förskola och skola.

Åsa Jernberg och Stefan Nilsson beskriver i sin motion livsmedelsproduktionens klimatutsläpp i Sverige.

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, miljö- och hälsoskyddsnämnden, utbildningsnämnden, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Skärholmens stadsdelsnämnd, Älvsjö stadsdelsnämnd, Svenska naturskyddsföreningen, Greenpeace Sverige samt Världsnaturfonden (WWF).

Svenska naturskyddsföreningen, Greenpeace Sverige och Världsnaturfonden (WWF) har valt att inte besvara remissen.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 17 juni 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontorets bedömning är att stadens verksamheter är mycket medvetna om livsmedelsproduktionens påverkan på klimatutsläpp. Det är av stor vikt att barnen får en allsidig kost för att utvecklas. Barn behöver mycket näring för att växa och utvecklas på rätt sätt. Eftersom barn inte äter lika mycket som vuxna behöver barnen näringstät mat, mat som innehåller mycket näring i förhållande till mängden mat. Bland annat följer utbildningsnämnden Livsmedelsverkets rekommendationer om bra mat i skolan. Miljö- och hälsoskyddsnämnden har tagit fram skolmaterial om klimat och energi som också tar upp livsstilsfrågor vid matbordet.

Stockholms stad var 2010 utnämnd till Europas första miljöhuvudstad. Skäl till utnämningen var bland annat att staden har ett integrerat styrsystem som garanterar att miljöaspekterna beaktas i budget, verksamhetsplanering, rapportering och övervakning, att staden har minskat koldioxidutsläppen med 25 procent per invånare sedan 1990 samt att staden har fastställt målet att vara fossilbränslefritt 2050.

Stockholms stad gör tydliga ställningstaganden i stadens budget om att Stockholm ska behålla sin tätposition i klimat- och miljöarbetet. Stadens miljöprogram utgör ryggraden i stadens klimat- och miljöarbete.

I Stockholms stads miljöprogram har stadens miljömål brutits ner till

uppföljningsbara och tydliga delmål för stadens verksamheter. I miljöprogrammet framgår det att samtliga nämnder och styrelser ska vidta åtgärder som leder till måluppfyllelse utifrån sin verksamhet. Utifrån miljöprogrammet ska samtliga nämnder och styrelser klarlägga sin egen miljöpåverkan och beskriva åtgärder för att minska densamma i en miljöhandlingsplan.

I stadens miljöprogram finns även fastställt att andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent. Andelen ekologiskt livsmedel följs upp tertialvis i enlighet med stadens styrning och ledning.

Stadens skolor ska servera näringsriktiga, vällagade och välkomponerade skolmåltider som ger eleverna goda förutsättningar för att orka med skoldagen. Måltiderna ska även grundlägga goda matvanor som är hållbara för både hälsa och miljö.

Skolmåltiderna regleras av lagar och förordningar såsom skollagen, livsmedelslagstiftningen och arbetsmiljölagstiftningen. Detta innebär att skolmåltiderna ska vara näringsriktiga enligt de svenska näringsrekommendationerna, att maten som serveras ska vara säker och att arbetsmiljön för de som arbetar i köken ska vara god.

Utbildningsnämnden har tagit fram riktlinjer för måltider inom stadens kommunala skolor. I riktlinjerna fastställs att måltiden ska vara en källa till glädje, ge inspiration och vara en trevlig stund och avkoppling från det övriga skolarbetet. Skolan ska göra bra livsmedelsval som främjar goda matvanor samt sätta maten och måltiderna i ett sammanhang. Stadens kommunala skolor ska även göra medvetna val avseende livsmedel, matlagningsmetoder, matsedelsplanering och kompetensutveckling. Riktlinjerna möjliggör att alla elever får en hög kvalitet på näringsinnehåll, sammansättning, variation och måltidsmiljö.

Det är skolorna som beslutar om vad som serveras som skolmat som stöd finns dels riktlinjerna, dels finns det experter på nutrition på utbildningsnämnden. Utbildningsnämnden har tagit fram en så kallad ”Menytjänst” som grundskolorna har tillgång till. Där finns det cirka 1000 näringsberäknade recept, färdigkomponerade veckomatsedlar samt tips på mellanmål och sallader.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Miljö- och hälsoskyddsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 16 april 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Katarina Luhr m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Reservation anfördes av Stellan F Hamrin (V), *bilaga 1*.

Miljöförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 mars 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förslag i motionen

Åsa Jernberg och Stefan Nilsson föreslår att Kommunfullmäktige beslutar att stadens förskolor och skolor, i samråd med eleverna, ska vidta aktiva åtgärder för att minska sin köttkonsumtion, vilket exempelvis kan ske genom införande av en vegetarisk dag per vecka.

Förvaltningens förslag och synpunkter

Förvaltningen avstyrker förslaget.

Inledningsvis vill förvaltningen understryka vikten av att maten ska vara allsidig och ge den näring som eleverna behöver samt vara vällagad och av god kvalitet så att eleverna tilltalas av den mat som serveras i skolorna.

Förslaget i motionen kan vara positivt ur miljösynpunkt och förvaltningen anser att det är bra att staden minskar klimatpåverkan genom förändrade rutiner inom skola och förskola. Det finns goda exempel i Sverige där skolor minskat matens klimat- och miljöbelastning samtidigt som de ökat andelen elever som äter av skollunchen. Globala gymnasiet har t.ex. infört helvegetarisk meny med 50 procent ekologiska livsmedel. Målet är att komma upp till 70 procent ekologiska livsmedel. Det bör dock noteras att ekologiska livsmedel inte har någon bekräftad effekt avseende klimatpåverkan men är positivt sett till andra miljöaspekter, t.ex. minskad kemikalieanvändning.

Det finns många olika åtgärder som minskar matens klimat- och miljöpåverkan. I skrivelsen föreslås att andelen vegetabilier i skol- och förskolemåltiderna ökar genom att antingen ha fler helvegetariska måltider eller minska andelen kött i portionerna. För att en måltid ska påverka klimatet så lite som möjligt är det även av vikt att välja rätt vegetabilier då det finns grönsaker som har lika stor klimatpåverkan som kött. Olika sorters kött har också olika klimatpåverkan liksom olika sorters fisk.

Ytterligare en åtgärd som minskar både klimat- och miljöpåverkan är årstidsanpassning vid val av vegetabilier. Det innebär mindre växthusodlade grönsaker samt kan även innebära kortare transporter av livsmedel. Transporter är visserligen endast en liten del av matens klimatpåverkan dock inte negligerbar. Närproducerade livsmedel är därför positivt ur klimatsynpunkt under förutsättning att de transporteras på ett lika effektivt sätt som andra livsmedel.

I Helsingfors tar kommunen fram klimatsmarta menyförslag för att underlätta vid planering av skolmåltider med mindre klimatpåverkan.

Förvaltningen anser att det är viktigt att staden arbetar med att minska utsläppen av klimatgaser såväl de som beräknas inom nuvarande systemgränser som övriga utsläpp som orsakas av stockholmarna, men som inte ingår i stadens klimatberäkningar. Förvaltningen anser att man inte ska låsa sig vid ett beslut om en vegetarisk dag i

veckan utan att man istället bör verka för att minska hela veckomenyns klimatpåverkan.

Förslag i motionen

Att Kommunfullmäktige beslutar att de totala inköpen av kött till stadens förskolor och skolor ska ha minskat med 20 % för helåret 2014, jämfört med år 2011.

Förvaltningens förslag och synpunkter

Förvaltningen avstyrker förslaget.

Förvaltningen anser att man inte bör sätta ett generellt minskningsmål för kött. Klimatpåverkan skiljer sig stort mellan olika sorters kött, t.ex. för fläsk-, nöt-, lamm- och kycklingkött. Klimatpåverkan skiljer sig även för olika sorters fisk beroende på fångst- och uppfödningsmetod. Dessutom kan vissa vegetabilier ha stor klimatpåverkan. Avsikten är ju att minska den köpta matens klimatpåverkan samt övrig miljöpåverkan. Målet bör utformas så att minsta klimatpåverkan uppnås. Målet ska också vara uppföljningsbart samtidigt som det ska vara lätt för skolor och förskolor att avgöra om största möjliga nytta uppnås.

Malmö har etablerat ett system där inköpsdata levereras till SIK (Institutet för livsmedel och bioteknik AB) som beräknar växthusgasutsläppen från produktionen av varorna. Detta skulle kunna vara en tänkbar modell även för Stockholm. SIK har även levererat utsläppsdata till förvaltningen. Förvaltningen har goda erfarenheter av SIK:s arbete.

Förvaltningen ställer sig dock tveksam till att följa upp samtliga skolors och förskolors inköpsdata. Det skulle troligen innebära ett relativt omfattande administrativt merarbete för skolorna. Istället skulle pilotstudier kunna genomföras på några utvalda skolor och förskolor och kunskap från studierna spridas till övriga skolor och förskolor, även privata.

Förslag i motionen

Att staden ska utveckla ett system för att följa upp andelen kött, fisk och vegetabilier som konsumeras i stadens skolor och förskolor.

Förvaltningens förslag och synpunkter

Förvaltningen avstyrker förslaget.

Förvaltningen anser att det är den totala klimatbelastningen som bör följas upp, d.v.s. klimatbelastningen från olika sorters vegetabilier, kött och fisk. Se ovanstående exempel från Malmö.

Förvaltningen ställer sig tveksam till att följa upp samtliga skolors och förskolors inköpsdata. Det skulle troligen innebära ett relativt omfattande administrativt merarbete för skolorna. Istället skulle pilotstudier kunna genomföras på några utvalda skolor och förskolor och kunskap från studierna spridas till övriga skolor och förskolor, även privata.

Förslag i motionen

Att staden vid utgången av 2015 ska ha ökat andelen ekologiska livsmedel i sin verksamhet till 50 %.

Förvaltningens förslag och synpunkter

Förvaltningen avstyrker förslaget.

Förslaget kan vara positivt ur miljösynpunkt men det betyder att ett av målen i miljöprogrammet skärps under pågående programperiod. Dessutom är det centrala målet – som tidigare anförts – att maten är god, allsidig och näringsriktig. Om det kan uppnås genom ökad andel ekologiska livsmedel är det bra, men kravet på ekologiska livsmedel ersätter inte det primära målet.

Målet 2.3 i Stockholms Miljöprogram 2012-2015 :

• Andelen ekologiska livsmedel som staden köper in ska uppgå till minst 25 procent

Målet följs upp och redovisas i Miljöbarometern. 2011 uppgick andelen ekologiska livsmedel enligt definition i miljöprogrammet till 13 % och trenden är stadigt ökande. Det är dock tveksamt om målet kommer att nås med nuvarande takt.
Miljöförvaltningen anser att det är tveksamt om ett mål som redan nu är svårt att nå ska skärpas. Förvaltningen anser att det i stället behövs förslag som kan leda till att nuvarande mål uppnås. Tillexempel kunskapsstöd till de beställande enheterna i staden.

Åtgärden ”öka andel ekologiskt odlade livsmedel” t.ex. kravmärkta, har inte någon bekräftad effekt avseende klimatpåverkan men är positivt sett till andra miljöaspekter, t.ex. minskad kemikalieanvändning. Den mindre mängden kemikalier i maten kan dessutom ha en positiv hälsoeffekt.

Förslag i motionen

Att staden ska utarbeta en åtgärdsplan för hur matsvinnet i stadens skolor och förskolor ska minska.

Förvaltningens förslag och synpunkter

Förvaltningen tillstyrker förslaget.

Förvaltningen anser att det är mycket viktigt att matsvinnet minimeras, sett både till klimatpåverkan och till resurshushållning.

Det finns exempel på skolor i staden där mängden matavfall vägs dagligen. Om eleverna minskar mängden mat som slängs bjuds de på en belöning med jämna mellanrum. I ett utkast till faktablad om matsvinn från Naturvårdsverket finns exempel från Bjurhovdaskolan i Västerås där man först vägt svinnet under en period och sedan uppmuntrat eleverna till att minska svinnet. Matsvinnet har genom åtgärden minskat från 11 kg/dag till i snitt 5,6 kg/dag.

Liksom uppföljning av inköpsdata kan framtagande av åtgärdsplan leda till en ökad administrativ belastning på skolorna och förskolorna, något som bör undvikas. En åtgärdsplan för att minska matsvinnet skulle kunna utformas genom att ett antal pilotprojekt genomförs varifrån erfarenheter sprids till övriga skolor och förskolor. Om minskat svinn kan kvantifieras skulle även klimatnyttan kunna beräknas med data från t.ex. SIK.

Sammanfattningsvis anser förvaltningen att det är viktigt att utgå ifrån alla de erfarenheter och goda exempel som finns i Stockholms skolor när det gäller att minska skolmåltidernas klimat-, miljö- och hälsopåverkan.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 24 maj 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.
Reservation anfördes av Per Olsson m.fl. (MP) och Marina Gunnmo Grönros (V), *bilaga 1*.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 23 april 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningens synpunkter

Inom stadens grund- och gymnasieskolor serveras dagligen cirka 81 000 elever lunch. Dessutom serveras personal lunchmåltider och mellanmål erbjuds inom fritidsverksamheten. Uppskattningsvis produceras runt 100 000 måltider varje dag i stadens kommunala skolkök.

Det är av stor vikt att skolorna visar vägen för bra matvanor såväl ur pedagogisk synvinkel som ur ett folkhälsoperspektiv. Därför är det viktigt att skolorna gör rätt val då de väljer livsmedel, komponerar sina matsedlar, tillagar, presenterar och serverar maten. Det är stora volymer mat som dagligen tillagas och serveras till stadens elever och anställda.

Stadens miljömål innebär bland annat att skolorna till år 2015 ska nå målet 25 % ekologiska livsmedel, räknat i kronor.

I april 2012 antog utbildningsnämnden Riktlinjer för måltider inom stadens kommunala grundskolor. I dessa riktlinjer fastslår nämnden bland annat att skolmåltiden ska vara en del av utbildningen och bidra till att uppnå målet att eleverna får kunskaper och förståelse för den egna livsstilens betydelse för hälsan och miljön.

Vidare framgår att lunchen helst ska bestå av två rätter, varav den ena vegetarisk. Matsedlarna ska vara säsongsanpassade och enheterna ska sträva efter att öka mängden vegetabiliska samt ekologiska livsmedel.

Under våren 2012 kallades en person per kök till heldagsutbildningar för att gå igenom alla delar i de antagna riktlinjerna. Vid utbildningen gavs information kring stadens ekologiska mål samt om en ökad användning av vegetabiliska livsmedel. Det anordnades även ett informationstillfälle för chefer.

Menyplanering

Varje skola komponerar egna menyer utifrån de ramar som finns, bland annat Livsmedelsverkets rekommendationer och nämndens riktlinjer. Som stöd till skolorna tillhandahåller förvaltningen en Menytjänst som innehåller ca 1000 näringsberäknade recept, kompletta menyer, frekvensmatsedlar och recept på olika specialkoster. Utbildningar i menyplanering har även erbjudits skolorna.

Miljöprojekt

Utbildningsförvaltningen kommer under våren 2013 att påbörja ett större miljöprojekt inom grundskolornas kök med inriktning på svinn, ekologiska inköp och ökad användning av vegetabiliska livsmedel för att synliggöra dessa frågor.

Ett 10-tal skolor kommer att ingå som pilotskolor i projektet. Dessa pilotskolor kommer att genomgå utbildningar inom miljö och ekologi och få vägledning i hur de ska bli mer miljömedvetna och få redskap och handledning för att tillämpa detta i praktiken. Skolorna kommer även att få praktisk utbildning i hur man lagar attraktiva, näringsriktiga vegetariska måltider. Enheterna kommer att mäta svinn och genomföra insatser för att minska såväl tallrikssvinn som kökssvinn.

Pilotskolorna kommer även att få en genomgång av menyerna för att uppfylla uppsatta mål. Projektet ska visa att enheterna kan arbeta både hälsosamt och miljövänligt.

Vad gäller uppföljning av inköpsmönster och statistik för utbildningsförvaltningen en dialog med serviceförvaltningen om möjligheterna att upphandla ett system för uppföljning av livsmedelsavtalet.

Förvaltningens förslag

Enheterna ska sträva efter att öka mängden vegetabiliska samt ekologiska livsmedel vilket medför mindre inköp av kött. I utbildningsnänmndens Riktlinjer för måltider inom stadens kommunala grundskolor framgår hur matsvinnet ska minska. Förvaltningen anser att det inte behövs en ytterligare plan eller att införa en vegetarisk dag per vecka.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 maj 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Birgitta Hald-Svensson m.fl. (MP), Mia Päärni m.fl. (S) och Leo Ahmed (V), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Bo Sundin m.fl. (M) och Lotta Gravenius (FP), *bilaga 1*.

Rinkeby-Kista stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Ledningspersonal och matansvariga medarbetare vid nämndens verksamheter i Rinkeby-Kista är väl medvetna om den påverkan livsmedelsproduktion har på klimat-, miljöhälso- och ekonomifrågor. På matsedlarna finns vegetariska alternativ varje dag inom äldreomsorgen, gruppbostäder, de dagliga verksamheterna och förskolorna har

minst två köttfria måltider i veckan.

Måltiderna är sammansatta enligt Livsmedelsverkets rekommendationer. Föräldrarna tar del av matsedlarna och har möjlighet att lämna synpunkter på vad som serveras. Inom äldreomsorgen, gruppbostäderna och de dagliga verksamheterna planeras matsedlarna av personalen tillsammans med brukarna.

De verksamheter som beställer och tillagar mat köper livsmedel från de leverantörer som godkänts enligt regler som gäller för upphandling. Ekologiska alternativ väljs alltid när de finns i leverantörens sortiment. Andelen inköpta ekologiska livsmedel följs kontinuerligt upp i stadens interna ledningssystem (ILS).

Den ekonomiska medvetenheten är stor hos de matansvariga medarbetarna. Åtgärder för att minska matsvinnet är vidtagna genom att dagligen ta in uppgifter på antal portioner som ska serveras samt ta hand om eventuellt överbliven mat. I Rinkeby-Kista samlas matavfallet in för att omvandlas till biogas.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Skärholmens stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 maj 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservation anfördes av Rebwar Hassan m.fl. (MP), *bilaga 1*.

Särskilt uttalande gjordes av Robert Lagergren m.fl. (S), *bilaga 1*.

Skärholmens stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 7 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förskolorna i Skärholmens stadsdelsområde har redan idag en vegetarisk rätt per vecka på sina menyer. Vad som efterfrågas av verksamhetsledningen för förskolorna är mera kunskaper bland matpersonalen om hur näringsriktig vegetarisk mat kan erbjudas. De kunskaperna skiftar idag mellan de olika förskolorna. En förskola i Skärholmen har genom medveten planering köpt in mer än 90 % ekologiska livsmedel och har samtidigt matbudget som ligger bland de lägsta i enheten.

Ett problem som inköpsansvariga på förvaltningen ställs inför är att upphandlingarna som görs för livsmedel ibland försvårar leverans och redovisning av ekologisk mat. Beroende på bland annat olika utbud av ekologiska varor mellan olika leverantörer går det inte att beställa alla ekologiska livsmedel som behövs hos en och samma leverantör, utan förskolorna tvingas vända sig till flera leverantörer. Detta försvårar möjligheten att köpa ekologiska produkter. Ibland sätter glesa leveranstider stopp för inköp av ekologiska produkter. Vidare har det blivit svårare att redovisa de livsmedel som är ekologiska, eftersom vissa leverantörer inte redovisar det separat på

sina fakturor. Därför anser förvaltningen att det är viktigt att sådant tas i beaktande när upphandling av livsmedelsleverantörer görs. Detta är en avgörande faktor för att förskolorna ska kunna handla ekologiskt och redovisa sina ekologiska inköp.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Älvsjö stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 maj 2013 att överlämna förvaltningens tjänsteutlåtande till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande gjordes av Evy Kjellberg (C), Karl Bern m.fl. (FP) och Olle Andretzky m.fl. (M), *bilaga 1*.

Älvsjö stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 2 maj 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig i grunden positiv till motionens intentioner och förslag och instämmer med motionärerna att staden bör ta ansvar för en mer hållbar konsumtion genom tydliga mål vid upphandling.
Förvaltningen menar att det är positivs om de totala inköpen av kött till stadens förskolor och skolor minskar. Det kan därför vara lämpligt att införa en vegetarisk dag per vecka i stadens förskolor och skolor. Drygt hälften av de kommunala förskolorna inom Älvsjö stadsdelsnämnd har redan idag en vegetarisk dag i veckan.

Enligt Stockholms stads miljöprogram är målet för andelen ekologiska livsmedel i stadens egna verksamheter satt till 25 % till år 2015. I stadens budget för 2013 är kommunfullmäktiges årsmål 15 % för indikatorn Andel ekologiska livsmedel i stadens egna verksamheter. Älvsjö stadsdelsnämnd har årsmålet 23 % för 2013.

Idag är det svårt att beställa ekologiska livsmedel av de upphandlade företagen. Exempelvis finns inte knäckebröd eller vegetabiliskt margarin om det ska vara ekologiskt. De ekologiska grönsakerna, köttprodukterna och äggen måste förskolorna dessutom ofta välja bort på grund av de höga priserna. Målet att staden vid utgången av 2015 ska ha ökat andelen ekologiska livsmedel i sina verksamheter till 50 %, är väl högt ställt ur ekonomisk synpunkt. Priserna för ekologiska livsmedel är fortfarande höga och livsmedel är den näst största budgetposten för förskolorna. För att uppnå detta behövs betydligt bättre avtal med stadens leverantörer.

Förvaltningen instämmer i att det kan vara bra att staden utvecklar ett system för att följa upp andelen kött, fisk och vegetabilier som konsumeras i stadens förskolor och skolor. Förvaltningen menar dock att det inte får bli ett system som innebär

administrativt merarbete för verksamheterna.

Enligt läroplanen för förskolan Lpfö 98 och Stockholms stads förskoleplan ska förskolan präglas av ett ekologiskt förhållningssätt samt lyfta fram det positiva sambandet mellan kost, rörelse och hälsa.

Idag slänger de flesta kommunala förskolor i Älvsjö matavfallet i en särskild soptunna som hämtas av trafikkontoret för att därefter bli biogas. Förskolorna har i princip ett litet matsvinn, eftersom de lagar antalet portioner i förhållande till antalet närvarande varje dag. Om det blir mat över och om den inte varit ute på avdelningarna så sparas den enligt nedkylningsrutinerna för att ätas vid annat tillfälle.

För att barnen ska förstå kretsloppet så komposterar några förskolor en liten del av matavfallet. Flera förskolor kan dock göra mer för att minska matsvinnet.

Bilaga 1

RESERVATIONER M.M.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Reservation anfördes av Katarina Luhr m.fl. (MP) enligt följande.

1. Att tillstyrka motionärernas förslag med den ändring att målåret för när andelen ekologiska livsmedel i stadens verksamheter ska ha ökat till 50 procent ändras från 2015 till 2016.
2. Att därutöver anföra följande:

Vi vill först påpeka att motionen handlar om klimat- men också om andra miljöaspekter. Internationellt uppmärksammad forskning (Rockström m.fl., Science, 2009) ger vid handen att mänsklig aktivitet överskrider planetära gränsvärden för klimat, förlust av biologisk mångfald och kväveomvandling samt eventuellt spridning av kemikalier. Jordbruket är en viktig, ibland den viktigaste, drivkraften bakom samtliga dessa fyra områden. Då så stor del av jordbruksproduktionen är inriktad på produktion av kött, inklusive foder, måste man ta tag i köttproduktionen, och därmed också köttkonsumtionen särskilt i länder med internationellt sett hög köttkonsumtion som Sverige.

Historiskt sett kom ”köttfri måndag” till som ett sätt att stimulera frivilliga åtgärder i USA för att frigöra jordbruksprodukter för att försörja en under första världskriget svältande Europa med mat. I dag är det Europa som har det bra, medan miljöbelastning märks i första hand i andra delar av världen.

Aktiva åtgärder för att minska köttkonsumtion i skolan står inte i motsättning till att skolor också väljer rätt grönsaker, fisk eller för den delen kött ur klimat- och miljösynpunkt. Tvärtom kan det öka medvetenhet om att våra matval påverkar vår miljö. Åtgärder för att minska köttkonsumtion kan gärna kompletteras med åtgärder för att välja bättre kött, grönsaker och fisk ur klimat- och miljösynpunkt, för att därmed minska hela veckomenyns klimat- och miljöpåverkan.

Mätbara mål, gärna tidssatta, motiverar. Det kan vara skillnad mellan mål som tas på allvar och ambitioner som stannar i papper. Vi menar att mätbara och tidssatta mål kan till och med öka effektiviteten av de pilotprojekt som förvaltningen föreslår som alternativ. Mätbara och tidsatta mål kan öka incitament för att sprida och ta del av lyckade resultat från pilotprojekt. Vi vill dock betona betydelsen av att köttet mäts i termer av vikt köttråvara. Om det t.ex. mäts i pengar i stället kan det leda till att man köper kött som är sämre ur klimat- och miljösynpunkt. Förvaltningen argumenterar emot att man ska följa upp mätbara mål. Vi menar att just uppföljningen kan höja målets status och tjäna som en påminnelse om att ta frågan om matens miljöpåverkan

på allvar. Det kan också ge en tillfredsställelse när man klarar målet. Utan uppföljning finns risken att frågan glöms bort.

Förvaltningen nämner Malmö stads samarbete med SIK, och att denna modell skulle kunna vara tänkbar i Stockholm. Att inleda en pilotstudie på ett antal skolor skulle kunna vara ett sätt att få mer kunskap om klimatsmartare skolluncher. Ett enklare sätt kan kanske vara att inleda med att studera resultaten från Malmös system.

Vi vill påminna om att ekologisk produktion, enligt en rapport från SLU, bidrar till att klara flera av de miljömål (14 av 16) som vi nu ser ut att missa med nuvarande styrmedel. Alla parter har enligt Naturvårdsverket ett ansvar att bidra till att vi klarar miljömålen. Regeringens passivitet bäddar för det nuvarande miljömålsfiaskot, men det hindrar inte att staden bör göra det vi kan, t.ex. öka andel ekologiskt producerade livsmedel. Vi anser att förvaltningen har en poäng i att det kan finnas ett värde i att inte ändra målet under en programperiod. Vi noterar också att det borgerliga styret i staden har gjort alldeles för lite för att uppnå det mål som redan finns. Vi anser att arbetet för att nå det nuvarande målet bör intensifieras och effektiviseras och det nya målet bör avse år 2016.

Reservation anfördes av Stellan F Hamrin (V) enligt följande.

Att godkänna motionen.
Dock bör åtgärderna för att minska köttkonsumtionen inte omfatta kött från djur som uppföds eller förekommer under så naturliga förhållanden som är möjligt i Sverige. Fisk, vilt, ren och får är liksom en del nötköttproduktion kött med mycket liten negativ klimateffekt och produceras i många fall på ett sätt som gynnar den biologiska mångfalden. Beträffande vegetabilier ska sådana väljas som har liten negativ, total klimatpåverkan.

Förvaltningens invändning att klimatpåverkan är olika för olika sorters kött (och vegetabilier) förefaller något konstlad. Vi tror att vi alla är medvetna om detta och menar att detta förhållande inte påverkar situationen i stort.

Vi vill gärna i detta sammanhang påpeka den missuppfattning som råder rörande odlad fisk. Vild kommersiell fisk rovfisk konsumerar avsevärt mycket mer annan fisk än vad odlad fisk gör och så länge den odlade fiskens föda är fångad på ett korrekt sätt är odlad fisk ur ekosystemsynpunkt fördelaktigare än vild fisk. Betydande lokala problem kan dock föreligga med odlingens totala utsläpp av fosfor, men generellt sett avger vild fisk per kg minst samma mängd fosfor som odlad fisk men utspridd över en mycket större yta. I övergödda vatten kan även detta fosforutsläpp vara skadligt för miljön.

Utbildningsnämnden

Reservation anfördes av Per Olsson m.fl. (MP) och Marina Gunnmo Grönros (V) enligt följande.

att utbildningsnämnden föreslår bifall till motionen
att därutöver anföra följande

Att minska andelen kött som serveras i stadens skolor är ett viktigt steg i stadens arbete för en mer hållbar utveckling. Förvaltningen har i sitt tjänsteutlåtande tolkat motionen felaktigt. En köttfri dag i veckan anförs i motionen som ett exempel på tillvägagångssätt, men är inte ett av förslagen till beslut. Skolorna kan med ett bifall till den här motionen själva bestämma hur de vill gå tillväga för att minska andelen kött som serveras. Minskad andel kött som serveras bör vara ett mål precis som att öka andelen ekologiska livsmedel som serveras i stadens skolor.

Utbildningsnämnden har tidigare känt sig manade att detaljstyra vilken typ av smör eller bordsmargarin som serveras i skolorna. Det är i det perspektivet tråkigt att nämnden inte kan sluta upp bakom förslag på reellt minskad klimatpåverkan av stadens skolmåltider.

Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Birgitta Hald-Svensson m.fl. (MP), Mia Päärni m.fl. (S) och Leo Ahmed (V) enligt följande.

att stadsdelsnämnden stödjer Miljöpartiets remiss till kommunfullmäktige och tar ett steg framåt för minskad klimat- och miljöpåverkan.

Miljöpartiet har tidigare lagt skrivelser till Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd i samma ärende. Tyvärr har intresset varit svagt och undvikande och man menar att människor kan välja vegetariska alternativ om de vill för sådana finns. Det är en mycket defensiv ståndpunkt. Om man vill ha en förändring och tycker att klimatfrågan är en ödesfråga som kommer att påverka oss alla så måste man ibland ta beslut som leder en liten bit framåt! Och ledande institutioner måste vara föregångare. Om man tänker att det är upp till var och en att i sin takt förstå och förändra så kommer det att ta för lång tid! Ledande politiker måste gå före och visa allvaret när det gäller vår onödiga överkonsumtion av kött som dessutom leder till hjärt- och kärlsjukdomar. Många fiskarter är utrotningshotade.

Vegetarisk kost en dag i veckan är ett mycket litet steg som borde vara möjligt att genomföra genast.

Särskilt uttalande gjordes av Bo Sundin m.fl. (M) och Lotta Gravenius (FP) enligt följande.

Politikens roll är inte att besluta om vad medborgarna ska för mat på sin tallrik utan snarare att tillhandahålla valmöjligheter av god kvalitet. Varje verksamhet får tillsammans med sina brukare besluta om vad som ska serveras. Vegetarisk mat finns som alternativ i alla stadens verksamheter året om. Förskolorna har dessutom minst två köttfria dagar i veckan. Skolmaten är för vissa barn dagens viktigaste måltid. Det är viktigaste är att den mat som erbjuds är komplett och näringsrik. Den mat som serveras på skolorna och förskolorna följer Livsmedelsverkets regler och är sammansatt enligt deras rekommendation. Staden bedriver dessutom utbildning och informationskampanjer för att öka medborgarnas miljömedvetenhet för att göra klimatsmarta val.

För oss i alliansen är satsningar på forskning och innovation som bidrar till ett hållbart samhälle i ständigt fokus. Vi anser att forsknings- och utvecklingssatsningar som bidrar till miljövänliga produktioner är att föredra framför kontraproduktiva tvångsåtgärder. Minskad miljöpåverkan inom livsmedel kan åstadkommas genom satsningar på effektiva produktionsmetoder och miljövänlig teknik. Svensk köttproduktion ligger i framkant ur ett internationellt miljöperspektiv. Det krävs dock åtgärder och påtryckningar både i Sverige och globalt för att öka produktionen av hållbara livsmedel. Vi välkomnar att fler engagerar sig och på ett konstruktivt sätt bidrar till såväl en hållbar livsmedelsproduktion som ett i sin helhet hållbart globalt samhälle.

Skärholmens stadsdelsnämnd

Reservation anfördes av Rebwar Hassan m.fl. (MP) enligt följande.

1. Att Skärholmens stadsdelsnämnd bifalla motionen
2. därutöver vill vi framföra följande:

Vår livsmedelskonsumtion ger upphov till en fjärdedel av de klimatpåverkande utsläppen ifrån vår privata konsumtion, där kött är den enskilt största klimatboven. Dessa utsläpp skulle kunna minska betydligt om vi la om vår kost till mer vegetariskt. Staden har ett ansvar att gå före och sätta en standard där det vi äter inte innebär ett hot mot vår framtid. I det arbetet är minskad köttkonsumtion ett viktigt steg, mer ekologiska livsmedel ett annat.

Särskilt uttalande gjordes av Robert Lagergren m.fl. (S) enligt följande.

Motionen har en bra intention när det gäller att minska konsumtionen av köttprodukter vid av kommunen serverade måltider. Av förvaltningens svar framgår att Skärholmen redan tar detta ansvar och har vegetarisk mat en dag i veckan i våra förskolor.
Men det finns mycket mer att göra. Man skulle kunna minska både stadens och även den globala klimat- och miljöpåverkan. Vi skulle därför se fram emot att kommunen upphandlar närproducerad mat.

Transporterna i den omfattning som sker i dag måste minska. Vi ser transportsträckorna som ett stort bekymmer när det gäller klimat- och miljöpåverkan. Mat och andra förnödenheter köps och färdas ofta länga sträckor.

För befolkningen i övrigt, att kunna bidra med att minska klimat och miljöpåverkan, så sätter den egna ekonomin hinder för det. Ett resultat av ökade klassklyftor är, att man ofta väljer det billigaste och i många fall sämre alternativet, som producerats långt bort.

Älvsjö stadsdelsnämnd

Särskilt uttalande gjordes av Evy Kjellberg (C), Karl Bern m.fl. (FP) och Olle Andretzky m.fl. (M) enligt följande.

Vi instämmer i huvudsak i förvaltningens tjänsteutlåtande men vill framföra följande.

Vi kan behöva öka vår konsumtion av vegetabilier på bekostnad av vår animaliekonsumtion samt öka andelen ekologisk mat.

I motionen förslås en ”köttfri dag”, vilket jag är mer tveksam till. Om detta skulle få till följd att ex. skolbarnen struntar att gå till skolrestaurangen den dagen och i stället går ut och äter ”skräpmat” eller hoppar över lunchen så har man inte vunnit något. Utan en ordentlig lunch ingen bra eftermiddag för eleverna.

Varje förskolebarn/skolbarn bör ha möjlighet att välja en laktovegetarisk måltid samt ett rikt och varierat salladsbord som alternativ. Genom att förbättra informationen till barn och unga om hur viktigt det är att välja mer vegetabilier av hälsosynpunkt samt klimat- och miljöpåverkan bör man kunna nå långt. I skolan bör man även samarbeta med lärarna i ämnet Hem- och konsumentkunskap.

Hur man skall kunna öka konsumtionen av vegetabilier/minska köttätandet” bör varje skola och förskola bestämma själva. På skolorna genom matråden och på förskolorna vid föräldraträffar.

2012:75 **Motion av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) om minskad köttkonsumtion och mer ekologisk mat i syfte att minska stadens klimat- och miljöpåverkan**

Dnr 303-1876/2012

Cirka 25 procent av de totala klimatutsläppen i Sverige utgörs av livsmedelskedjans klimatutsläpp, där kött är den livsmedelsgrupp som står för det största bidraget. En portion svenskt nötkött på 140 gram ger 60 gånger så stor klimatpåverkan som en portion ärtsoppa på 350 gram.[1] Sedan 1990 har köttkonsumtionen i Sverige ökat med cirka 41 procent och svenskens årliga köttkonsumtion uppgår idag till 85 kg.[2] Den inhemska köttproduktionen sjunker dock, konsumtionsökningen utgörs istället av importerade varor.[3] Ökningen har därför inte varit synlig i den svenska utsläppsstatistiken eftersom denna inte omfattar utsläpp som uppstår av import.

Nötkött ger störst klimatpåverkan med stora utsläpp av metan som beror på djurens sätt att processa föda. Gris och kyckling ger mindre klimatpåverkan än nöt och lamm. Men inte heller produktionen av gris och kyckling är hållbar. En av orsakerna är att fodret delvis består av soja och att sojaodling ofta medför omfattande miljöproblem. Skogsområden i Amazonas huggs ner för att

[1] Naturvårdsverket: http://www.naturvardsverket.se/Start/Klimat/Konsumtion-och-klimat/Klimatanpassad-mat/

[2] Jordbruksverkets statistikdatabas: http://statistik.sjv.se/Dialog/varval.asp?ma=TK06&ti=Totalkonsumtionen+av+vissa+varor&path=../Database/Jordbruksverket/Konsumtion%20av%20livsmedel%20%28ej%20officiell%20statistik%29/&lang=2

[3] Svenskt Kött: http://www.svensktkott.se/om-kott/statistik/

ge plats för sojaodling med stor användning av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. När det gäller fisk utgör överfiskning och bottentrålning stora problem och många fiskbestånd är hotade. Det är viktigt att inte bara räkna in klimatpåverkan i livsmedelskonsumtionen utan att se till matens miljöpåverkan i stort. Men även om vi bara räknar på klimat och inte övrig miljöpåverkan är den vegetariska maten en klar segrare.

För att minska matens klimat- och miljöpåverkan måste köttkonsumtionen i den rika världen minska. Om detta råder koncensus inom forskarvärlden, myndigheter och FN. I en rapport från UNEP (FN:s miljöprogram) år 2010 konstateras att världens höga konsumtion av kött- och mejeriprodukter är ohållbar. I Sverige har Livsmedelsverket i föreslagna miljöanpassade kostråd förordat generellt minskad köttkonsumtion.[4] Samtidigt spår FN att den totala köttkonsumtionen i världen kommer att fördubblas till år 2050.

Det finns dock motkrafter. Runt om i världen följer städer, kommuner, landsting och regioner uppmaningen från FN att minska köttkonsumtionen. I Belgien har staden Gent sedan 2009 en vegetarisk dag varje torsdag. Staden var troligtvis först med detta koncept. Gent utgick ifrån att det skulle vara lättare för invånarna att agera med en fast struktur som ”vegetariska dagar” än ett mer vagt råd som ”minska köttkonsumtionen”. I Gents fotspår har Helsingfors, Sao Paulo, San Fransisco, Kapstaden, Bremen och Östersund sedermera följt.[5]

Det är viktigt att även Stockholm vidtar åtgärder för att möta de miljö- och klimatutmaningar världen står inför. Stadens skolor och förskolor bör därför öka andelen vegetarisk kost som serveras och samtidigt minska andelen kött. Det finns en stor förbättringspotential att minska klimat- och miljöpåverkan inom storhushåll.[6] Enbart i stadens grundskolor serveras cirka 80 000 skolluncher varje dag. Att öka andelen vegetarisk kost är således en effektiv insats för klimat och miljö.

Mer vegetarisk kost har också ett pedagogiskt värde då det ger eleverna möjlighet till ökad kunskap om hur man lagar god och näringsriktig vegetarisk mat samt förståelse för hur klimat och miljö påverkas av vad vi äter. Det är

---

[4] På väg mot miljöanpassade kostråd, Livsmedelsverket rapport 9 (2008): http://www.slv.se/sv/grupp1/Mat-och-miljo/Miljosmarta-matval/

[5] Köttkonsumtionens klimatpåverkan – drivkrafter och styrmedel, rapport 6456. Naturvårdsverket, 2011. Ss. 53-54. http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6456-3.pdf

[6] Klimatpåverkan från skolmåltider – vilka råvaruval har betydelse. SIK-rapport nr 834 2011. http://www.sik.se/archive/pdf-filer-katalog/SR834.pdf

fullt möjligt att laga vegetarisk kost som är god och näringsriktig och de vegetariska skolmåltiderna i staden ska hålla högsta kvalitet.

Att öka andelen vegetarisk kost och minska andelen kött kan göras på olika sätt. Ett exempel på en enkel metod är att införa en vegetarisk dag i veckan. I staden finns idag flera skolor som en eller flera dagar i veckan enbart serverar vegetarisk kost. På Sofia skola har exempelvis en vegetarisk dag i veckan införts på elevernas initiativ. På Globala gymnasiet har eleverna beslutat om att kosten ska vara vegetarisk hela veckan lång. Ett annat exempel på hur köttkonsumtionen kan minska är att göra vegetarisk kost till norm med möjlighet att välja kött för den som så önskar. Hur mycket kött som människor konsumerar kan också påverkas av hur maten dukas upp i matsalen. På vilket sätt minskningen av kött ska ske bör fastslås av respektive skola, i samråd med skolans elever, med stöd centralt i form av exempelvis utbildningar för stadens måltidspersonal.

Det är viktigt att staden följer upp konsumtionen av kött och även fisk samt andelen vegetarisk kost som serveras. Sedan 2012 har staden en kostpolicy för de kommunala grundskolorna som bland annat fastslår att skolorna ska sträva efter att öka andelen vegetabiliska inslag. Vetskapen om hur stor andelen är idag samt uppföljning av om andelen ökar saknas dock. Staden vet således inte något om huruvida skolorna verkar i linje med ambitionen. Det är nödvändigt ur styrningssynpunkt att staden utvecklar system för att följa upp konsumtionen av kött, fisk och vegetabilier i både förskola och skola.

Vidare måste staden öka andelen ekologiska livsmedel i skolor och förskolor. Många vegetariska rätter är billigare än rätter som innehåller kött och fisk. Ett ökat inslag av vegetariska rätter möjliggör således för mer ekologiska livsmedel på matsedeln utan att kostnaderna ökar.

Att öka inslaget av ekologiska livsmedel är viktigt ur klimat- och miljösynpunkt. Den ekologiska produktionen innebär att naturresurser som jord, vatten och energi används på ett mer långsiktigt hållbart sätt. Stor biologisk mångfald och hög ambition i djurskyddet är andra ledstjärnor vid ekologisk produktion. Produktionen bygger på ett kretsloppstänkande. Kemiska bekämpningsmedel, konstgödsel och genmodifierade organismer (GMO) får inte användas vid livsmedelsproduktionen. Ekologisk mat innehåller inte onödiga tillsatser som syntetiska aromämnen, smakförstärkare eller färgämnen. KRAV-märkt mat måste också uppfylla regler för klimatpåverkan och social hänsyn vid produktionen.

Riksdagen har antagit ett nationellt mål att minst 25 procent av livsmedlen i offentlig verksamhet ska vara ekologiskt producerade senast år 2010. I ”Ekomatsligan” redovisas kommuner, landsting och regioner i Sverige som

har en hög andel inköpta ekologiska livsmedel (minst 25 procent ekologiskt år 2011). Stockholms stad ingår inte bland dessa. Det är viktigt att staden nu omgående ökar sin andel ekologiska livsmedel med målet att upphandla minst 50 procent ekologiska livsmedel år 2015 inom hela stadens verksamhet. Staden bör ta ansvar för hållbar konsumtion, såsom mer ekologisk mat, genom tydliga mål vid upphandling.

Ytterligare en viktig åtgärd för miljö och klimat är att minska matsvinnet. Mätningar i ett antal skolor i olika kommuner visar att tallrikssvinnet, det vill säga den mat som eleverna lämnar kvar på tallriken och slänger, ligger strax under 10 procent. Studier visar även att det övriga svinnet i skolornas mathantering är i samma storleksordning. Matsvinnet kan bero på olika faktorer som dålig planering eller att eleverna inte känner matro.[7]

Staden bör utarbeta en åtgärdsplan för att minska matsvinnet. Planen ska innehålla åtgärder såsom insatser för att förbättra elevernas matro samt på olika sätt konkretisera och synliggöra mängden tallrikssvinn samt hur svinnet kan minskas.

Vi föreslår kommunfullmäktige besluta att

1. stadens förskolor och skolor, i samråd med eleverna, ska vidta aktiva åtgärder för att minska sin köttkonsumtion, vilket exempelvis kan ske genom införande av en vegetarisk dag per vecka
2. de totala inköpen av kött till stadens förskolor och skolor ska ha minskat med 20 procent för helåret 2014, jämfört med år 2011
3. staden ska utveckla ett system för att följa upp andelen kött, fisk och vegetabilier som konsumeras i stadens skolor och förskolor
4. staden vid utgången av år 2015 ska ha ökat andelen ekologiska livsmedel i sina verksamheter till 50 procent
5. staden ska utarbeta en åtgärdsplan för hur matsvinnet i stadens skolor och förskolor ska minska

Stockholm den 21 december 2012

Åsa Jernberg *Stefan Nilsson*

---

[7] Livsmedelssvinn i hushåll och skolor – en kunskapssammanställning. Livsmedelsverkets rapport 4/2011
http://www.slv.se/upload/dokument/rapporter/mat_miljo/2011_livsmedelsverket_4_livsmedelssvinn_i_hushall_och_skolor.pdf